

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.8>

ПРАВО НА ДОКАЗИ В ПРОЦЕСАХ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Гураленко Н.А.,*завідувач кафедри теорії прав та прав людини
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
доктор юридичних наук, професор
ORCID ID: 0000-0003-0884-215X***Меленко О.В.,***кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0002-9410-0779***Гураленко Н.А., Меленко О.В. Право на докази в процесах конституційного контролю.**

Фундаментальне право на доведення визнається в рамках того, що ми розуміємо під Due Process of Law, що є правом кожної людини на здійснення будь-якого процесу з дотриманням певних мінімальних гарантій, що забезпечують справедливий результат. Істотним елементом є право на доведення, оскільки не було б належної правової процедури, якби особа не дозволила допускати свої доказові засоби в процесі, або що, визнаючи їх, вони не оцінюються. Будучи конституційним процесуальним правом, недавньою дисципліною, яка все ще перебуває в процесі формування, пропонується в зв'язку з цим наступне поняття доказів: Вони є причинами, аргументами, інструментами або засобами, переважно процесуального характеру, спрямованими на перевірку відповідності чи ні Конституції. У розумінні цього йдеться не тільки про забезпечення верховенства і цілісності політичної хартії, а й про гарантування захисту основних конституційних прав. Тобто ми маємо на увазі процеси абстрактного і конкретного контролю конституційності. Коли перегляд конституційності є абстрактним, важливо визначити дефект неконституційності, оскільки якщо він має матеріальний або істотний зміст, то експертиза, що проводиться суддею, є чисто правовим, отже, за загальним правилом, вона не вимагає взяття доказів і тому доказовий період не має значення; по суті, це порівняння між нормою, що вимагається, і Конституцією, щоб побачити, чи є протиріччя питань, конфліктність суті. Але, якщо дефект має формальний або процесуальний зміст, важливо вдатися до відповідних засобів доказування, визначити їх; Нагадується, що, оскільки законодавча процедура дещо складна, (такі дефекти) регулярно виникають в процесі формування законопроектів або законодавчих актів або за порушення процедурних норм, передбачених Конституцією. Що стосується поняття доказуван-

ня, то нагадується, що конкретизація доказів не є іншою річчю, ніж доведення наявності чи ні певних фактів, які стверджуються (дія доказування), що впливає з цих суджень, мотивів або причин, які переконують суддю (визначеність), з використанням механізмів або засобів, передбачених правовою системою (засобами доказування).

Ключові слова: доказ, доказове право, конституційне судочинство, верховенство права, конституційні гарантії

Huralenko N., Melenko O. The right to evidence in proceedings of constitutional control.

The fundamental right to evidence is defined within what we understand by Due Process of Law, which is the right of every person to carry out any process subject to certain minimum guarantees that ensure a fair result. An essential element is the right to evidence, since there would be no due process of law if the person did not allow his evidence to be admitted into the proceedings, or that, by admitting it, it was not valued. Being constitutional procedural law, a recent discipline that is still in the process of formation, the following concept of evidence is proposed in this connection: They are reasons, arguments, tools or means, mainly of a procedural nature, aimed at checking compliance or not with the Constitution. In this sense, it is not only about ensuring the supremacy and integrity of the political charter, but also about guaranteeing the protection of basic constitutional rights. That is, we mean the processes of abstract and concrete control of constitutionality. When the review of constitutionality is abstract, it is important to determine the defect of unconstitutionality, because if it has a material or substantial content, then the examination conducted by the judge is purely legal, therefore, as a general rule, it does not require the taking of evidence and therefore the evidentiary period is irrelevant; in fact, it is a comparison between the required norm and the Constitution to see if there

is a contradiction of issues, a conflict of substance. But, if the defect has a formal or procedural content, it is important to resort to the appropriate means of proof, to determine them; It is recalled that, since the legislative procedure is somewhat complicated, (such defects) regularly arise in the process of drafting bills or legislative acts or in violation of the procedural norms provided for by the Constitution. As for the concept of proof, it is recalled that the concretization of evidence is nothing more than proving the presence or absence of certain facts that are asserted (the act of proving), which follows from these judgments, motives or reasons that convince the judge (certainty), using mechanisms or means provided by the legal system (means of proof).

Key words: evidence, evidentiary law, constitutional justice, rule of law, constitutional guarantees.

Постановка проблеми. Питання про співвідношення неконституційності і доказовості охоплює, по суті, опір класичному поняттю інтер-нормативного пороку, готового до розкриття або прояву логікою інтертекстуального зв'язку з Конституцією, простою формально-дедуктивною операцією нормативних тверджень. З огляду на той факт, що державна норма ставиться під сумнів у своїй конституційній легітимності в абстрактному контролі, то це повинна бути напівпрозора неконституційність безпосередньо від державної норми в протистоянні з Конституцією. Отже, це не залежить від розслідування доказових фактів. Звідси і початкове питання, відповідь на який знаходиться в постійній напрузі в даному дослідженні. Ні з якої іншої причини, а для аргументації, побаченої в деяких рішеннях, всупереч методологічній догмі непосилання на факти при визнанні неконституційності.

Стан опрацювання. Дослідженням питання (не)конституційності доказів у процесах конституційного контролю займалися вчені – Р. Алексі, М. Атьензи, Ф. Карнелутті, Г. Канотільо, Г. Загребельський тощо.

Метою статті є дослідження питання права на докази в процесах конституційного контролю, а також визначення неконституційності доказів.

Виклад основного матеріалу. Турбуватися про доведення конституційності означає ставити під сумнів докази з точки зору конституційної аргументації. Незаперечним є той факт, що, «доктрина юспроцесаліста вже давно говорить про право на доказ»https://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-52002015000100002 - n11, і без результатів не обійтись. Але якщо пропозиція полягає в тому, щоб вивчити доказ конституційності, виникає ще один виклик: «витіснити право на доказ із суворого юспроцедуралістичного поля, щоб знайти його в конституційному полі».

Якщо факти впливають на (не)конституційність, і це ствердження пов'язане з новими методологічними парадигмами конституційного тлумачення, які вже не відсувають зв'язок факт/норма, то неминуче говорити про докази як про нову категорію (або оперативний елемент) судового розгляду.

Дійсно, право на докази полягає в тому суб'єктивному праві, яке має кожен суб'єкт права, яке дозволяє йому використовувати в рамках процесу або процедури, в якій він втручається або бере участь, відповідно до принципів, які розмежовують його і надають йому змісту, всі доказові засоби, які необхідні для доведення фактів, які служать підставою для його позову або захисту.

Однак доказова діяльність у конституційних процесах обмежена, оскільки допускається лише пропозиція доказових засобів, які не потребують дії, що є суперечливим, оскільки – власне кажучи – всі доказові засоби вимагають дій судді, навіть якщо для цього не потрібне спеціальне слухання. Із загальної точки зору законодавець послався на те, що доречними є лише документи. Як ми вже зазначали раніше, це заради ефективного судового захисту сторін процесу через процес без зайвих затримок.

Тлумачення в конституційних питаннях – до яких належать процесуальні норми, що регулюють конституційні процеси – має здійснюватися через принцип *pro homine*, тобто з використанням тлумачення, яке найкращим чином сприяє захисту конституційних прав, як це передбачається в нинішньому конституційному процесі.

Отже, Конституційний Суд повинен використовувати тлумачення, яке найкраще сприяло захисту конституційних прав. Цей варіант відповідає принципу *pro homine*, згідно з яким доречно тлумачити правило, що стосується права людини, «найбільш сприятливим для людини способом, тобто для одержувача захисту».

Процеси конституційного контролю є абстрактними; тобто не маючи на увазі конкретний і конкретний конфлікт інтересів. По суті, суддя справи, яка стосується конституційного контролю, матиме під своїм відомством «абстрактний» позов. Іншими словами, вона повинна оцінюватися в світлі викритих фактів, в завданні «правова субсумпція», чи дійсно правова норма виходить за межі, встановлені конституційним текстом, оскільки вона захищена ієрархією Конституції.

Якщо об'єктом доказування є все, що можна довести в рамках процесу або все, на що може впасти доказова діяльність, будучи тим, що воно обов'язково падає на факти. У цьому сенсі, якщо «полеміка» в процесах конституційного контролю по суті законна, здійснювати в них доказову діяльність непотрібно.

Процес неконституційності, хоча і абстрактний за своєю природою, має подвійний вимір: об'єк-

тивний і суб'єктивний. Визнаючи об'єктивний вимір, перегляд конституційності повинен здійснюватися відповідно до цінностей і принципів, закріплених у Конституції. Тобто вона не зводиться лише до простого вивчення закону, а орієнтована на забезпечення поваги до єдності чи конституційного ядра. Це сприяє подоланню реальних суперечливих ситуацій різних інтересів, які співіснують у рамках конституційної правової держави, з метою забезпечення розумного застосування конституційних норм. На основі суб'єктивного виміру Конституційний Суд може оцінити конституційність конкретних актів, здійснених в рамках оспорюваної правової норми, що однозначно не передбачає вирішення проблеми в конкретному випадку; але надати йому конституційну оціночну функцію, для вирішення нинішнього процесу неконституційності.

Контроль конституційності приєднаний до конституційного тлумачення, оскільки неможливо контролювати без тлумачення, оскільки необхідно як тлумачити норми конституції, так і інфраконституційні, які з ними порівнюються. У свою чергу, у багатьох випадках контроль також пов'язаний з інтеграцією, якщо він стикається з історичною відсутністю норми або з дикологічною відсутністю.

Проблема емпіричних доказів у сконцентрованому контролі конституційності не є новою. Конституційна доктрина довгий час дискутувала про активність конституційних судів у контролі за конституційною легітимністю законів. Однак незначний прогрес був досягнутий в оцінці фактів і законодавчих прогнозів в концентрованих https://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-52002015000100002 - п3 конституційній юрисдикції. Від твердження факту до ствердження доведеного факту в судовому рішенні відбувається процедура, раціонально впорядкована встановленням доводів. Це доказова діяльність або процедура, яка починається з викладу факту, проходячи через побудову доказового твердження і його підтексту до фактичного твердження, для висновку доведеного факту. Доказ неконституційності об'єднує два, очевидно, антагоністичних традиційних інститути права: доказовість і неконституційність.

Чому докази мають відношення до неконституційності? Відповідь на це питання залежить від значення цих інститутів. З одного боку, принцип конституційного верховенства, який впливає з самої Конституції, є імперативом, який визначає дію закону про недійсність/нікчемність. З іншого боку, функція доказів «полягає у встановленні обов'язкового визначення щодо питання про те, чи існують фактичні припущення, що складають види подій або обставин, що підлягають встановленню для застосування правового наслідку»

[2]. Тоді, факт є об'єктом. При цьому на першому плані вони не обґрунтовують методологічні критерії для пояснення значення і функції доказу в контролі за (не)конституційністю законів, якщо немає, умовно, реальних фактів або ситуацій, які підлягають доведенню. Таким чином, факт є можливим зв'язком між цими інститутами, і, разом з тим, вказує на все ще дуже бурхливу проблему для конституційного процесуального права: «Чи є питання неконституційності справедливими і єдиними питаннями права чи вони будуть, одночасно, питаннями факту і питаннями права? [...] Це питання [...] є одним з найскладніших у конституційному процесуальному праві, оскільки і сьогодні зміст «питання про неконституційність» не є ліквідним, як питання факту і питання права» [1].

Будь-який контроль (не)конституційності здійснюється в чомусь конкретному, для отримання конкретних ефектів. Він не завжди дифузний, тому що його можна сконцентрувати, але він завжди конкретний. При оцінці законодавчої неконституційності, хоча і в концентрованому контролі, суддя вирішує практичну справу, в якій беруть участь індивідуальні та загальні соціальні та інституційні факти. Таке ствердження суперечить догмі фактичного нереференції, побудованої кельзенівської фігурою негативного законодавця. Навіть коли рішення про (не)конституційність не застосовується до індивідуального інтерсуб'єктивного випадку (окремі суб'єктивні претензії чинять опір), як це відбувається в концентрованому контролі, інтернормативний конфлікт сам по собі є конкретною, а не абстрактною проблемою.

Висновки. Мінімальний зміст права на доказування визнається в межах розсуду суду при допуску доказів. В прямій дії неконституційність повинна сяяти, безпосередньо, з тексту державної норми, поставленої під сумнів, не в змозі залежати, з метою абстрактного нормативного контролю, ні попереднього доказового розслідування з питань факту, ні аналізу інших інфраконституційних правових видів, щоб тільки на підставі цієї експертизи і в подальшому екзегетичному розколі потім зробити ефективним визнання конституційної нелегітимності даного акта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Gomes Canotilho, José Joaquim (1993): *Direito Constitucional*. Sexta edición (Coimbra, Almedina).
2. Tillers, Peter (2007): «Representando la inferencia de hechos en el ámbito jurídico», en *Doxa: Cuadernos de Filosofía del Derecho* (Traducc. Igor Yáñez Velasco, N° 30), pp. 383–414, [fecha de consulta: 9 de septiembre de 2011]. URL: <http://bib.cervantesvirtual.com/FichaAutor.html?Ref=34717&portal=4>.